

Digital kurs i Medborgardialog i samhällsbyggnadsprocessen – varför då?

Arrangörer

Föreningen **Sveriges Stadsbyggare**

Agneta Sundberg

tillsammans med **White** arkitektkontor

Teresa Lindholm

Medborgardialog i samhällsbyggnadsprocessen – varför då?

Medborgardialog för stadsbyggare handlar om:

- **Statsvetenskap**
- **Demokrati**
- **Planläggning och processer**

från

Frihet, broderskap och jämlikhet i slutet på 1700 – talet till dagens samhällsorganisation i Europa

Vad behövs för en Medborgardialog?

1. Geografiskt område

- (Jordklotet)
- (Europa)
- Sverige
 - Nation
 - Län/Region
 - Kommun

2. Människor

- Befolkning
 - Medborgare
 - Invånare

3. Statsvetenskap

• Makt

- Geografisk
- Lagstiftning

• System

- Institutioner
 - Politik
 - Professionellt

• Demokrati

- Liberal demokrati

Geografiskt område

Gustav Vasa fixa nationalstaten – Sverige

Axel Oxenstierna fixa
den geografiska/administrativa indelningen

**Regeringsform 1634 –
Sveriges första**

Län

*Landsting/från 2019 Regioner
Kommuner*

Stockholms roll

Förvaltningscentrum
Huvudstad - Kungähus, regering, riksdag

Befolkning, industrialisering, urbanisering

Gustav och Axels tid
Få människor i städer

Industrialiseringen startar på landsbygden

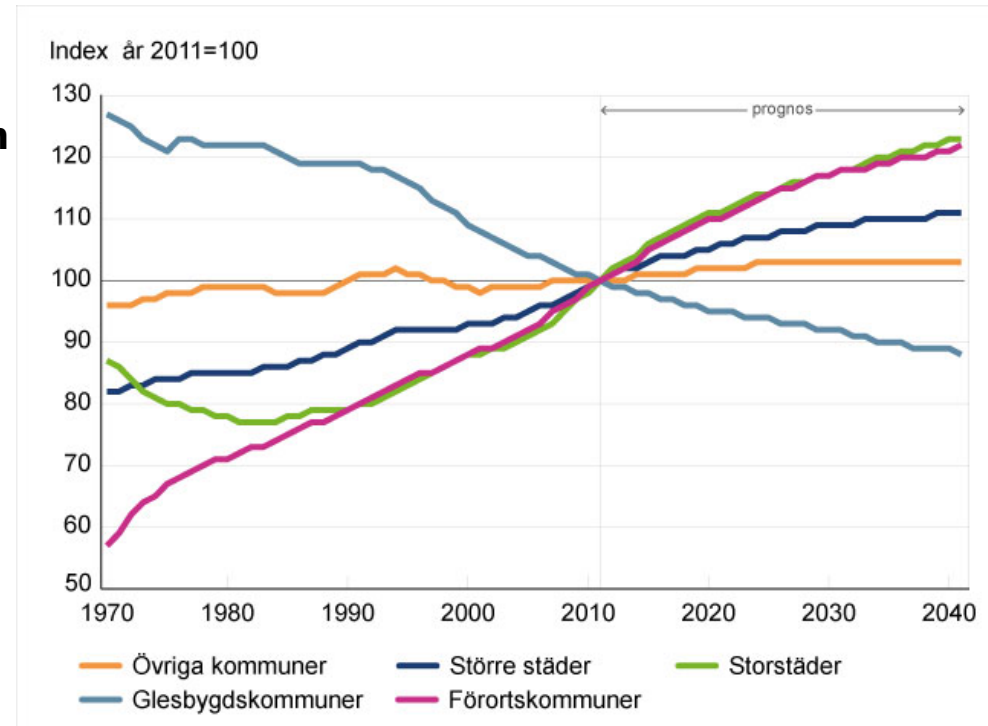
Städernas tillväxt börjar i slutet av 1800 talet

1860
Ca 10 % i städerna

1950
Ca 50 – 50, stad och land

1990
Drygt 80 % i städer/tätorter

2016
Ca 85 %

Källa: SCB, Allt färre bor i glesbygd.

Makt över geografin!

Regeringsform 1809

Grundlagar

Regeringsformen

Tryckfrihetsförordningen (1766)

Yttrandefrihets grundlagen
(Offentlighetsprincipen, meddelarfrihet)

Successionsordningen

Maktdelningsprincip

Verkställande

Beskattande

Lagstiftande

Dömande

Riksdagen

1866 Ståndsriksdagen upphör –
Tvåkammarriksdag

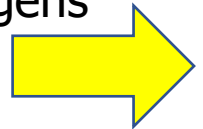
1917 Svenska revolutionen i kölvattnet
på den ryska.

1921 Alla valbara och röstberättigade

1971 Enkammarriksdag

1974 Ny regeringsform - Kungens
inflytande minskas

1979 Kvinnlig tronföljd

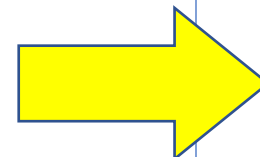

Regeringsform 1974

All offentlig makt i Sverige utgår från folket.

Den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning och på allmän och lika rösträtt.

Den förverkligas genom ett representativt och parlamentariskt statsskick och genom kommunal självstyrelse.

Den offentliga makten utövas under lagarna.

1862 års kommunalförordningar om kommunal styrelse i stad och på landet

Grunden för dagens kommunsystem i Sverige

En kommun är:

1. ett **territoriellt** avgränsat område
2. en **administrativ** enhet för **lokalt självstyre**
3. en **politisk organisation** med **direktvalda beslutsfattare**
4. juridisk person med **obligatoriskt medlemskap**
5. som kan ingå avtal och äga fast och lös egendom

Lagstiftning över geografin

LAG - 2 MAJ 1810

Marken blir en handelsvara

"hvarje Svensk Man, til hwilken Class af Medborgare han räknas må, (är) berättigad at förwärfva och besitta fast egendom och jord inom Swea Rike, å Land och i Stad, af hvad natur som helst, och åtnjuta densamma tilhörande förmoner, emot upfyllande af dermed förknippade och redan faststälde eller framdeles til åtagande skyldigheter "

Äganderätten och kontraktsrätten basen för marknadsekonomin.

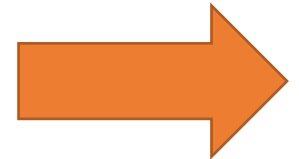
Start moderna stadsplanering

1874 års Byggnadsstadga – Hälsovårdsstadga

1907 ÅRS STADSPLANELAG

1931 ÅRS STADSPLANELAG

1947 ÅRS BYGGNADSLAG

1967 Palme startar den fysiska riksplaneringen

PLAN- OCH BYGGLAGEN (PBL) NATURRESURSLAGEN (NRL) 1987

REFORMER **1995/1996** PBL

Miljöbalken ersätter NRL **1999**

NY PLAN- OCH BYGGLAG **2011** med flera ändringar efter det!

Planläggning och processer!

1907 ÅRS STADSPLANELAG

1931 ÅRS STADSPLANELAG

1947 ÅRS BYGGNADSLAG

Stadsplaner/Detaljplaner

skulle ställas ut för **granskning**.

Sakägare/Fastighetsägare skulle kallas och kunde lämna synpunkter.

Kommunala planmonopolet.

FÖRE 1960:

Planerna **fastställdes** av **Kungl.Maj:t.**

(Formellt kungen, i praktiken regeringen)

Ingen överklagan möjlig

EFTER 1960, men före PBL: Planerna

fastställdes av **länsstyrelsen.**

Sakägare kunde **överklaga** till

regeringen.

Samråd skulle ske med **sakägarna**

före utställning.

Samrådsredogörelse skulle finnas med vid utställning och antagande.

Almstriden maj 1971

Strid om 13 almar i Kungsträdgården, Stockholm

Ungdomarna vann striden

Synen på medborgarnas deltagande förändrades

2011 - Firandet efter 40 år

Före:

- Den **färdiga demokratin** – rationell, välorganiserad, rättvis – men lägger livet till rätta med centralplanerade standardlösningar (den svenska modellen)

Efter:

- Den **utmanande demokratin** – kritik av storskalighet och teknokrati, av bristande representativitet och effektivitet, krav på deltagande och eget beslutsutrymme

PBL 1987 - Medborgarinflytande

Bygglagutredningen tillsätts 1968

Tar nästan 20 år – PBL 1987

Gösta Blücher leder arbetet

Förenkla, modernisera plansystemet och demokratisera planprocessen.

Öka den lokala demokratin och att stärka medborgarinflytandet.

Direktiven klargör att förslaget ska bygga på den **representativa demokratin** inte på någon form av **direkt demokrati**.

Centrala processvärden är enligt förarbetena - **öppenhet och diskussion**, som regleras genom olika **procedurregler**.

Lagfäst medborgardeltagande!

Respons på de medborgerliga protester mot olika projekt och krav som rests på ett ökat inflytande i den fysiska planeringen.

Medborgarna fick möjligheter att lämna synpunkter i **flera steg** av planprocessen.

Samråd och utställning.

Överklaga efter det att planen antagits.

Syftet med samråden med medborgarna var till en början att vara **”ett utbyte av information och synpunkter”** ändrades vid revideringen

1996 till
”att förbättra beslutsunderlaget och att ge möjlighet till insyn och påverkan”.

Olika demokratiformer

- Representativ/Liberal demokrati
 - Elitdemokratisk
 - Pluralistisk
- Direkt demokrati
- Deltagandedemokrati
- Deliberativ demokrati

Olika demokratiformer

- Samtliga modeller utgår från regeringsformens *medborgerliga fri- och rättigheter*
- Alla modeller utgår även från det *representativa systemet* som stommen i det demokratiska styrelseskicket.
- *Skiljelinjen handlar om:*
vilket utrymme det ska finnas för *olika former av medborgerligt deltagande och inflytande* parallellt med den representativa demokratin.

Planeringsteorier

Från en planeringsteoretisk grundval kan man urskilja *fyra teoretiska ansatser* i vilka man anger klara ståndpunkter beträffande medborgarmedverkan.

- rationell planering,
- advokatplanering,
- generativ planering och
- kommunikativ planering.

Kommunikativ
planering

Generativ planering
lokal mobilisering

Advokat
planering
socialtjänsten

Rationell
planering
rekordåren

Planering **med** medborgare

Planering **för** medborgare

Insurgent
planning
L. Sandercock
Collaborative
planning
P. Healey

Pluralistisk
modell
Organisationer
deltar

Elitdemokratisk
modell
Medborgare deltar **inte**
i processen

Deliberativ
demokrati

Deltagar-
demokrati

Liberal demokrati

Planerar och politiker rollen?
Planerares och politikers människo-syn?

BRUKARPERSPEKTIVET

048

Litteraturhänvisning

Demokratin i Samhällsplaneringen, SOU 1999:113, sid 197-208

Abdul Khakee

Medborgardeltagande i den fysiska planeringen – en demokratiteoretisk analys av lagstiftning, retorik och praktik, November 2002, *Birgitta Henecke och Jamil Khan*

Boverkets hemsida

SKRs hemsida – speciellt om medborgardialog

SLUT